

На правах рукопису

ШАЛАК Оксана Іванівна

Фольклористична діяльність Андрія Димінського

Спеціальність 10.01.09 — фольклористика

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ — 1995

00778468 (1)

Дисертація є рукописом
 тецтвознавства, фольклорознавства,
 якого НАН України.

Науковий керівник — доктор філологічних наук,
 професор МИШАНИЧ С. В.

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор Бойко В. Г.
 кандидат філологічних наук Нікольченко Т. М.

Провідна установа — Київський державний педагогічний
 університет ім. М. Драгоманова

Захист дисертації відбудеться "16" лютого 1995р.
 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 068.18.21 по за-
 хисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філо-
 логічних наук при Київському національному університеті
 імені Тараса Шевченка (252017, Київ-17, бульвар Шевченка,
 14, конференц-зал).

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці
 Київського університету імені Тараса Шевченка (вул. Володи-
 мирська, 58).

Автореферат розіслано "16" січня 1995 р.

Вчений секретар
 спеціалізованої ради
 кандидат філологічних наук,
 доцент

Д. Ф. Дунавська

Актуальність теми. В українську науку повертаються із небуття десятки імен діячів вітчизняної історії і філософії, літератури і мовознавства, фольклористики і етнології, доробок яких є органічною і вагомою часткою загального культурного процесу в Україні. Одним із таких подвижників українського народознавства є Андрій Іванович Димінський.

Фольклорні записи А. Димінського переважають своїм обсягом звичайні особисті архіви багатьох фольклористів ХІХ ст. Усе життя А. Димінський присвятив збирацькій роботі. Високо оцінили його спадщину А. Кримський, А. Лобода, М. Левченко. Російське Географічне Товариство, дійсним членом якого А. Димінський був, нагородило фольклориста медаллю за зібраний матеріал. Факт публікації записів із Поділля в "Трудах етнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край" до певної міри засвідчує ставлення П. Чубинського до праці сумнівного збирача.

Проте спадщина фольклориста та етнографа А. Димінського вивчена ще дуже мало. Якщо опублікувати те, що збереглося із архіву А. Димінського, то фольклористична наука збагатиться кількома томами найцінніших першоджерельних матеріалів.

Постать А. Димінського розглядалась здебільшого упереджено, в світлі однобічного і принижуючого: працюючий, але мало освічений волосний писар сумлінно збирав протягом життя найрізноманітніший фольклорний, етнографічний, статистичний матеріал, часом не усвідомлюючи для чого, з якою метою. Таке уявлення слід зруйнувати і побачити А. Димінського — кращого представника сільської інтелігенції, що й на сучасників своїх робив "дуже приємне враження своєю українською

свідомістю" (Ю. Сіцінський).

Діяльність А. Димінського — зразок багаторічного записування фольклору. Будучи стаціонарним збирачем, А. Димінський вивчав духовне і матеріальне життя Поділля в комплексі, що дає можливість відносно вичерпно визначити і дослідити фольклорний репертуар місцевості на певному часовому зрізі.

Об'єктом дослідження у дисертації є різноманітні матеріали, пов'язані із діяльністю А. Димінського, а також його фольклорні записи. Розгляд ведеться в основному на матеріалі неопублікованих зразків, записаних А. Димінським на Поділлі в середині та другій половині ХІХ ст. Зразки із зібрання А. Димінського порівнюються із записами, що їх провадили на Поділлі З. Доленга-Ходаковський, Марко Вовчок та О. Маркович, С. Руданський, С. Тобілевич, Г. Танцюра, Н. Присяжнюк, М. Стельмах, із записами власними, зібраними на батьківщині А. Димінського, в тих місцях, де він працював.

Мета дослідження полягає в описі та аналізі відносно давніх (середина, друга половина ХІХ ст.), науково надійних записів А. Димінського, більшість із яких залишились без друку й досі, а також в осмисленні життєвого шляху, діяльності А. Димінського в зв'язку із ростом та розвитком української фольклористичної науки.

Наукова новизна роботи. Принципи дослідження. У процесі дослідження подільських записів А. Димінського проводяться історико-порівняльні зіставлення, що здійснюються переважно в межах національного (регіонального) фольклорного матеріалу. Таким чином, простежуються місцеві трансформації мотивів, образів, композиційних елементів; зіставляються не просто окремі, зовнішньо подібні явища, не випадкові збіги та паралелі — йдеться про намагання вловити своєрідність

регіональної традиції, специфіку фольклорного процесу в період тотальної нівеляції всього українського національно свідомого, яка набула особливо великих масштабів з другої половини XIX ст.

Застосовуючи історико-порівняльний метод, в дисертації також простежуємо, як в народній творчості, записах із зібрання А. Димінського втілюються вірування, етичні та естетичні критерії народу.

Основне завдання дисертації не тільки в тому, щоб осмислити значення спадщини А. Димінського для фольклористичної науки, а й на прикладі величезної кількості варіантів із одного регіону простежити побутування їх в часі, імпровізаційні можливості, характер та конкретні результати варіювання. В цьому й полягає наукова новизна роботи.

У процесі розгляду записів А. Димінського авторка спиралася на теоретичні праці О. Потебні, М. Сумцова, І. Франка, М. Грушевського, А. Кримського, Ф. Колесси, О. Дея, С. Мисанича; О. Афанасьєва, О. Веселовського, Д. Зеленіна, І. Земцовського, В. Проппа, В. Кирдана; Д. Фрезера, В. Гаркінса та ін.

У практичному плані результати роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях спадщини А. Димінського, у вивченні українського фольклору загалом, при читанні лекцій викладачами вищих навчальних закладів, у курсах народознавства вчителями середніх шкіл. Краєзнавець знайде для себе відомості про записування, вивчення фольклору на Поділлі, про А. Димінського — невтомного подвижника, сумлінного, свідомого значення своєї праці збирача.

Апробація роботи. Окремі положення дисертації відображені у журнальних публікаціях. Результати досліджень доповідались на міжнародних конференціях "Українознавство в

розбудові держави" (1993 р.), "Українознавство: теоретико-методологічні та організаційні проблеми"(1994), науковій конференції викладачів Київського університету ім. Тараса Шевченка (1994 р.), наукових конференціях аспірантів КУ (1992, 1993, 1994 р. р.)

СТРУКТУРА І ЗМІСТ РОБОТИ

Структура дисертації відповідає поставленим завданням, прагненню якнайповніше розкрити тему. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, визначається мета і завдання, наукова новизна і практичне використання результатів дослідження.

У першому розділі "Постать А. Димінського в історії української фольклористики" висвітлюється рівень вивченості спадщини А. Димінського, розглядається його діяльність в контексті розвитку українського народознавства та зв'язків із польською, російською наукою про народну творчість, проводиться текстологічний аналіз рукописів, порівняння польових записів А. Димінського та різних їх копій, публікацій.

Огляд історіографічних джерел про фольклористичну діяльність А. Димінського, дозволяє сказати, що вже тут з'являються два різні погляди на проблему формування світогляду А. Димінського: "польські впливи", "впливи галицьких русинів" (М. Левченко) та вплив Російського Географічного Товариства (В. Резанов).

Сьогодні про фольклориста відомо в основному завдяки виданим у 1928 р. "Казкам та оповіданням з Поділля в записках 1850-1860 р.р." та кільком статтям М. Левченка: "Збірка подільських казок 1850-1860 р.р. волосного писаря Димінського" ("Етнографічний вісник" 1927, кн. 4, с. 160-172), "Знадоби до життєпису подільського етнографа А. І. Димінського (бл. 1826-1897)" ("З поля фольклористики й етнографії", К., 1928, вип. 2), "Знадоби до життєпису Андрія Івановича Димінського" ("Записки історично-філологічного відділу", К., 1928, кн. 16, с. 255-266).

Історія вивчення фольклористичної діяльності А. Димінського включає також посилання на записи із Поділля в працях А. Кримського, рецензію на "Казки та оповідання" В. Резанова, короткі статті інформативного характеру М. Рябого, дослідження певних аспектів проблеми П. Поповим, М. Сиваченком, згадки робіт фольклориста в дослідженнях В. Борисенко, В. Скуратівського.

Створюючи найновішу творчу біографію А. Димінського, дисертантка користується всіма доступними архівами, історіографічними джерелами, додає результати власних пошуків.

А. Димінський народився 1829р. в с. Борцівцях Могилів - Подільського повіту в родині столяра-кріпака.

Будучи в сім'ї сином старшим, А. Димінський 1843 р. вступив до повітової духовної школи, яку закінчив у першій половині 1840-их років. 1848 р. дев'ятнадцятилітній юнак при Кам'янецькій лікарській управі склав іспити і здобув право нижчої медичної практики. Проте фельдшером працював недовго. Перейшовши на посаду писаря Пукляньського сільського правління Орининської волості, почав польові записи фольклору, збір статистичних даних. Із Проскурівщини, куди перевели

1864 р. молодого збирача, до РГТ надійшли статистичні нариси "Ціни на різні предмети, існуючі в містечку Сатанові Проскурівського повіту", "Про торгівлю свіжою та сухою рибою і залізом в Проскурівському повіті", "Про торгівлю хлібом і худобою в Проскурівському повіті". Згодом А. Димінський став дійсним членом РГТ.

Із 1860 по 1863 рік фольклорист мешкав в с. Гаврилівцях Кам'янецького повіту, а потім переселився до с. Струги Новоушицького повіту. В цей час були написані етнографічні нариси "Побут селян Кам'янецького і Проскурівського повіту" (1863р.), "Марновірні обряди при побудові хати в Кам'янець-Подільській губернії" (1864 р.), а також нариси "Про привозну і особисту промисловість селян Подільської губернії" (1864 р.).

Протягом всього цього часу А. Димінський записував казки, легенди, перекази, загадки, анекдоти, прислів'я, приказки.

Через Подільський статистичний комітет та особисто П. Чубинському збирач надіслав 10 конторських книг із записами фольклорної прози, а також книги та окремі папери, де містилось понад 2970 пісень. Із 1876 року — року Емського указу — А. Димінського переслідують як "небезпечного українофила": доноси, обшуки, звільнення з роботи. Цей період дисертантка описує за листами А. Димінського до професора Київського університету О. Ф. Кістяківського, який отримав із Поділля від свого адресата 452 номери вироків волосних судів, а також "Пісні проти нещоти нареченої дівчини", записані в селі Межибожі Подільської губ.

До цього періоду належить й опис одягу селян Поділля, а також збірка прислів'їв. Ці роботи фольклориста вважав втра-

ченими ще М. Левченко. Проте у відділі рукописів ІМФЕ віднай-
дено етнографічно-фольклорний нарис "Опис чумацького промис-
лу Київської губ. Звенигородського повіту Лисянської волості
с. Орли із 1860 по 1892 рр." (Ф1-4/342), написаний, очевидно,
того ж 1892 р., коли А. Димінський займав посаду волосного
писаря у м. Шполі на Звенигородщині. Повернувшись до с. Стру-
ги Новоушицького повіту, А. Димінський уже не зміг працюва-
ти, бо осліп.

1905 р. невтомний збирач помер. Поховано фольклориста в
с. Струзі в урочищі Домашник, де сьогодні за могилою догля-
дають земляки. Із загального доробку А. Димінського до сьо-
годні віднайдено понад 2970 пісень різних жанрів, більше
700 зразків фольклорної прози, 9 статистичних та фольклор-
но-етнографічних нарисів, різні документи. Це невелика час-
тина записів. Багато їх згоріло під час громадянської війни.

Усі прогресивні ідеї, актуальні для фольклористики се-
редини ХІХ ст. пройшли через свідомість А. Димінського і впро-
ваджувались ним на практиці. Фольклорист застосовував свої
знання, — аби дати науці те, без чого вона безсила, — нау-
ково надійний першоджерельний матеріал.

Авторка описує ніде раніше не розглянуті архівні ма-
теріали: 1) нарис "Описание чумацкого промысла Киевской губ.
Звенигородского у. Лысянской волости с. Орлов с 1860 по 1892
г.г." (ІМФЕ, Ф1-4/314, Ф1-4/342); 2) пісні про кохання, пісні
до танцю, пісні родинні, записані А. Димінським (архів
Я. П. Новицького ІМФЕ, Ф4-2/28, Ф4-2/29, Ф4-2/30); 3) проза,
записана А. Димінським, книга VIII (ІМФЕ, Ф8-К1/68, архів
І. Рудченка); 4) збірка пісень у записах А. Димінського (ІНБ
НАН, од. зб. 1485-1493); 5) "Сказки (и песни) малороссий-
ские, собранные в Ушицком, Проскуровском уездах Подольской

губернии." (ЦНБ НАН, Ф. 36, од. зб. 709-713); 6) "Запис українських народних пісень." (ЦНБ НАН, Ф. 36, од. зб. 132-133), а також рукопис, за яким М. Левченко впорядковував "Казки та оповідання з Поділля": "Збірник коротких оповідань, анекдотів, пісень, тощо" (ЦНБ НАН, Ф. 36, од. зб. 121).

Текстологічно проаналізовано рукописи, вивчено послідовність, манеру запису, визначено принципи, засади фольклориста, простежено наступні етапи роботи над текстами, зокрема при їх підготовці до публікації. Як дійсний член Російського Географічного Товариства, А. Димінський і фольклорні записи провадив у руслі його засад. Методи збирання фольклору та іншого народознавчого матеріалу, що їх використовував А. Димінський, розглядаються як наслідок розвитку української фольклористичної науки, що був властивий для сербської, польської та інших шкіл записування в першій половині XIX ст., але в українській рідко вживаний.

Складна історія публікації записів А. Димінського. Матеріали, видруковані в "Трудах этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край" (П. Чубинського), "Малорусских народных преданиях и рассказах" (М. Драгоманова), сучасних збірниках, засвідчують різні ступені редакторського втручання у польові записи А. Димінського.

У другому розділі — "Пісні, записані А. Димінським на Поділлі" досліджуються пісенні фольклорні жанри, принципи запису пісень А. Димінським, спробу фольклориста класифікувати пісенний матеріал.

Записи пісень А. Димінського зберігаються у відділі рукописів ЦНБ НАН України (Ф. 36, од. зб. 132-133): "Пісні побутові про кохання", "Побутові родинні", "Побутові",

"Г'яницькі", "Рекрутські", "Жартівливі", "До танків", "Чумацькі", "Колискові", "Косарські", "Колядки на Різдво", "Щедрівки на Богоявлення", "Гайки", "Пісні старців із акомпанементом ліри", "Пісні при хрещенні". "Пісні весільні". Своєрідне "вибране" із усіх цих записів — дев'ять збірок пісень, переписаних раз чи навіть двічі рукою А. Димінського (ЦНБ, Ф. 1, од. зб. 1485-1493). Їх фольклорист готував до видання, надсилав О. Ф. Кістяківському, який мав провести через цензуру впорядкований збірник.

Три рукописні збірки: "Пісні про кохання", "Пісні до танцю" і "Пісні родинні" — в рукописних фондах ІМФЕ (Ф4-2/28, Ф4-2/29, Ф4-2/30) серед паперів Я. П. Новицького. В архіві РГТ також зберігаються дві збірки пісень "родинних" та "про кохання" із Проскурівського, Кам'янецького, Могилівського і Новоушицького повітів. Надіслані вони до РГТ в 1889 р., після смерті О. Кістяківського, коли А. Димінський зрозумів, що його видавничі плани не мають ближчої перспективи. Серед цих пісень багато таких, що увійшли до "Трудов етнографическо-статистической экспедиции" (СПб., 1874, т. 5), а також тих, що складають збірки із Ф. 36, од. зб. 132-133 (ЦНБ НАН України). Більшість записів не паспортизовано. Тільки біля окремих пісенних зразків можна прочитати або місце запису, або ім'я та прізвище інформатора.

Науковий підхід до збирання фольклору засвідчує той факт, що А. Димінський вважав за потрібне записувати всі почуті зразки: менш та більш викінчені, уривки пісень та варіанти цілосні, пісні новіші, ще не "відшліфовані" — тобто здійснював повний зріз фольклорного репертуару місцевості. Фольклористу належать спроби систематизації зібраного матеріалу, що є по суті одним із станів їх наукового осмислення.

В дисертації детально проаналізовано записи пісень А. Димінського, простежено найрізноманітніші фольклорні явища. Порівнюючи варіанти, зібрані А. Димінським, із іншими — записаними на Поділлі, в роботі розглянуто процеси "оновлення" образів, трансформування символів, тенденцію до скорочення сюжету та різні зміни композиційних елементів. Так, контамінація в гаївок демонструє перехід архаїчних танків із домінантною сакральньо-магічною функцією у звичайні забави.

Характерною особливістю ліричних пісень із Поділля (родинно-побутових, про кохання) є схильність до реагування на потреби життя; вони легко піддаються осучасненню та переосмисленню, зникає колишня приуроченість до певних пір року. Деякі із балад, записаних А. Димінським, виконувались як пісні обрядові та календарно-обрядові, що вже не спостерігається на Поділлі тепер.

Серед записів А. Димінського зустрічаємо чимало пісень соціально-побутових та історичних, які у рукописних пісенниках XVIII ст. зустрічаються спорадично. Тому записи, зроблені фольклористом в середині XIX ст., є надзвичайно цінним матеріалом для створення цілісної картини фольклорного процесу тих часів.

Пісні про пияцтво сучасна фольклористика зараховує до пісень родинно-побутових (або жартівливих, якщо вони мають такий характер). У фольклористичній науці XIX ст. пісні п'яницькі виокремлювались як велика тематична група чи цикл. Багато цих пісень, записаних А. Димінським, побутують на Поділлі досі, про що свідчать записи Н. Присяжнюк, Г. Танцюри, польові записи, зроблені авторкою дисертації.

Чумацькі пісні із Поділля, як і пісні цього жанру загалом, змальовують специфіку життя та побуту чумаків. З часом

в них витворено неповторну образність, манеру зображення природи, почуттів, переживань.

Ре.рутські пісні із зібрання А. Димінського рясніють місцевими географічними назвами, відображають вірування та звичаї подолян. З'являються тут нетрадиційні символи, домінують епітети на позначення чорного й сірого кольорів, образи хмар, туману, дерев, що ростуть "гіллям вдолину", "до коріння".

Записи А. Димінського засвідчують особливу популярність на Поділлі жартівливих і танцювальних пісень. Здебільшого це традиційні "класичні" твори із розгорнутим сюжетом, які побутують тривалий час, пісні алегоричні та пісні, котрі тематично не виходять за межі зображення сімейних відносин. Серед танцювальних — багато таких, які виконувались на весіллі, їх зміст пов'язаний із обрядодіями старости чи свахи, дружки чи молодоті.

Третій розділ "Фольклорна проза із зібрання А. Димінського" присвячено аналізу жанрів, образної системи народної прози в записах А. Димінського.

В середині та другій половині ХІХ ст. розпочався новий етап вивчення фольклорної традиції Поділля. Цей час — період становлення фольклористики як науки, позначений пильною увагою дослідників та фольклористів-аматорів до побуту та духовної культури подолян. Науковий підхід до запису фольклору передбачав не лише фіксування обрядів і пісень, із ними пов'язаних, архаїчних звичаїв і вірувань, а й вивчення всіх виявів усної народної творчості, в тому числі й багатого пласта прозових жанрів. Записи фольклорної прози увійшли до тогочасних видань: "Рыт подолян" К. Шейковського (1860), "Великдень у подолян" А. Свидницького (1861), "Этнографические

сведения о Подольской губернии" М. Данильченка (1869), "Малорусские народные предания и рассказы" М. Драгоманова (1876). Величезну кількість матеріалів із Поділля містять "Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край". Це здебільшого фольклорна проза, записана А. Димінським.

Дослідження рукописів А. Димінського, інших матеріалів, пов'язаних із записами фольклорної прози подільським збирачем, показують, що публікація багатьох казок, переказів, оповідань в "Трудах этнографическо-статистической экспедиции..." (т. 2, 1878), здійснювалась П. Чубинським за рукописами, які нині зберігаються в ЦНБ НАН України Ф. 36, од. зб. 709-713, у відділі рукописів ІМФЕ 48-К1/68, а також в БАН Росії — зібрання І. Рудченка, № 4, а не за окремими аркушами рукопису із Ф. 36, од. зб. 121 (ЦНБ НАН України), як помилково вважав М. Левченко. Згодом ці записи потрапили до І. Рудченка, який готував їх до публікації, що не була здійснена.

"Казки та оповідання з Поділля" (К., 1928) видані за рукописом, що зберігається в ЦНБ НАН України — Ф. 36, од. зб. 121. Правила публікації, якими користувались А. Кримський та М. Левченко, ґрунтуються на наукових принципах відтворення т. зв. фольклорного діалекту, збереження усіх особливостей запису. Передрук деяких зразків із "Трудов..." (т. 2), де не зазначено імені записувача, не є правомірним, але вимушеним кроком, оскільки маємо справу не стільки з редагуванням, скільки із реставрацією польових записів.

У зібранні казок А. Димінського належною мірою представлені всі види казкового епосу — тваринний, героїко-фантастичний (чарівні казки), побутовий. Значною тематичною строкатістю відзначаються перекази, легенди, анекдоти, апок-

рифичні оповідання.

Багато ознак (використання казкових формул, прислів'їв та приказок, римування) вказують на запис від оповідачів-майстрів, що також засвідчує науковий підхід А. Димінського до збирання фольклорного матеріалу.

Доволі складним є питання географії записів. Вирішити його може тільки досвідчений діалектолог, оскільки паспортизація А. Димінського скупа на назви місцевостей, імена, дати. Серед величезної кількості записів фольклориста — цілий ряд таких сюжетів, яких раніше не було в друкованих збірниках, які не зареєстровано в "Сравнительном указателе сюжетов: Восточнославянская сказка" (Л., 1979).

Записи А. Димінського, що провадились в середині XIX ст., засвідчують різні жанрові трансформації фольклорної прози та тенденцію до скорочення сюжетних елементів; деякі з оповідань перебувають на межі міфологічного мислення і фольклору як "художнього виробництва".

Перекази у запису А. Димінського містять елементи паспортизації і створюють певну своєрідність цього жанру у колекції фольклориста.

Легенди та перекази про чортів, упирів, відьом, вовкулаків у збірці А. Димінського займають помітне місце, їхня кількість перевищує 80, вони відображають вірування подолян, своєрідність уявлень про світ надприродних істот.

Серед анекдотів спостерігаються мандрівні мотиви і сюжети, у яких виразно простежується локальний колорит, що засвідчує їх стабільність в усній традиції. 23 сюжети, зафіксованих А. Димінським на Поділлі, зареєстровано в "Сравнительном указателе сюжетов: Восточнославянская сказка" (Л., 1979) як такі, що не мають російських, білоруських та

інших українських сюжетних паралелей, 21 із них — сюжети казок анекдотичних.

Міфологічне мислення мешканців Поділля, що лежить в основі народної магії, знахарювань, зібраних А. Димінським, багате на влучне порівняння, зіставлення, в символах зашифровано інформацію про звичаї, обряди, побут та природу цього регіону.

Етнографічні та статистичні нариси А. Димінського — цікавий матеріал для етнографа, історика, ботаніка. Користуючись програмами РГТ, фольклорист викладав свої знання в довільній формі, доповнюючи і розширюючи пункти програм.

Розглянутий матеріал дозволяє зробити висновки про те, що діяльність А. Димінського пов'язана із ростом та розвитком важливого етапу української фольклористики ХІХ ст. Як збирач А. Димінський перебував під впливом провідних ідей української, польської та російської науки про народну словесність. Фольклорист провадив свої записи у руслі засад Російського Географічного Товариства, дійсним членом якого він був.

А. Димінський належить до когорти подвижників, чий зусилля сприяли поступу наук., чий здобуті важкою працею матеріали згодом ставали ґрунтом для поглиблених досліджень духовної спадщини українців, для розробки теорії та історії фольклористики.

Аналіз рукописів дозволяє стверджувати, що записи А. Димінського — науково надійні. Цьому сприяли фонетичний принцип записування, часткова паспортизація, невтручання в цілісну тканину фольклорного твору, уважне савлення до варіантів. Зібраний А. Димінським фольклорний матеріал є

цінним першоджерелом для вивчення фольклорного процесу на Поділлі в середині та другій половині XIX ст. Він допомагає краще пізнати жанри, що побутували в той час, тематику, побут, духовний світ українців.

Пісні із зібрання А. Димінського виявляють широкий жанровий і тематичний діапазон, стильову різноманітність. Більшу стійкість і поширення мають пісні, створені на місцевому ґрунті.

Головну частину пісенного репертуару складає традиційний поетичний фольклор, архаїчні зразки обрядових, історичних, соціально-побутових, жартівливих та сатиричних пісень.

Пісні А. Димінського належать до відносно давніх записів на території Поділля. Пізніші записи із цього регіону засвідчують процес актуалізації традиційних пісень, зміну композиційних елементів, оновлення образів та інше "наповнення" символів. Вони виявляють певні особливості, як от: насичення тексту полонізмами (що послаблюється в сучасних записах); особливу популярність та поширення пісень танцювальних та жартівливих; традицію виконувати балади в процесі обряду — як пісні весільні та гаївки.

Основний фонд репертуару казок із Поділля, записаних А. Димінським, — це сюжети, поширені в загальноукраїнському, східнослов'янському та західнослов'янському фольклорі. Проте кожен сюжет трансформується відповідно до місцевих реалій.

Рукописну збірку фольклорної прози А. Димінського — за кількістю сюжетів та жанровим розмаїттям — важко навіть порівняти із будь-яким іншим, опублікованим в середині XIX ст., збірником казок. Фольклорист записував польською та російською мовами, коментував записи, фіксував сюжети, не на-

даючи переваги більше чи менше викінченим зразкам.

Записи А. Димінського, безперечно, потребують видання та перевидання як такі, що належать до порівняно раних фіксацій українського фольклору. Методика запису, засади, на які спирався фольклорист, роблять ці матеріали особливо вартісними — явищем в історії української фольклористики.

* * * * *

Основні положення дисертації отримали відображення у таких публікаціях авторки:

1. Андрій Димінський (1829-1905) // Народознавство. — 1993. — № 4. — с. 2.
2. Пісенне зібрання А. І. Димінського // Дослідження з філології. — 1994. — Вип. 3. — с. 18-23.
3. Подвиг збирача українського фольклору. Маловідомі сторінки життєпису Андрія Димінського // Народна творчість та етнографія. — 1994. — № 4. — с. 63-74.
4. Українські народні пісні, записані А. Димінським на Поділлі // Подільська старовина: Збірник наукових праць. — Вінниця, 1993. — с. 389-395.

Аннотация

Шалак О. И.

Фольклористическая деятельность Андрея Дыминского.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10. 01. 09 — фольклористика. Киевский университет имени Тараса Шевченко, Киев, 1994.

Защищается рукопись, содержащая исследование фольклорных записей А. Дыминского, его деятельности в связи с развитием важного этапа в украинской фольклористике второй половины XIX века. Установлено, что записи научно надежные, о чем свидетельствует внимание к вариантам, запись от рассказчиков-мастеров, фиксация всех жанров устного народного творчества (то есть осуществление полного среза фольклорного репертуара местности), фонетический принцип записи. Фольклористическая деятельность А. Дыминского — пример многолетнего стационарного записывания народного творчества. Фактически идет речь о первых попытках комплексного исследования духовной и материальной культуры Подолья.

Ключевые слова:

фонетичний принцип запису, варіант, інформатор, сюжет, рукописний матеріал, регіональна традиція.

ABSTRACT

Shalak O. I. ANDRIY DIMINSKY'S FOLKLORE COLLECTING ACTIVITIES.

The thesis submitted for a candidate's degree (Philology),
speciality: 10.01.09 - folklore study.

THE TARAS SHEVCHENKO UNIVERSITY, KYIV, 1994.

Presented for scholarly defence is manuscript investigating Andriy Diminsky's folklore records and notations and elucidating his activities during the important period in the development of Ukrainian folklore study in the latter half of the 19th century. It has been proved that the collector's notations are absolutely credible from the scientific viewpoint. Their credibility is confirmed by the study of various folklore genres, the recording of talented narrators, local peculiarities and varieties (i. e., the collector strove to present the entire folklore repertoire in the given region), their phonetic character.

Andriy Diminsky's folklore activities is a example of many year constant work on collecting Ukrainian oral literature. In fact the question is one of first attempts an all-round research of spiritual and material culture of Podillya.

Keywords:

фонетичний принцип запису, варіант, інформатор, сюжет,
рукописний матеріал, регіональна традиція.

Друкарня НУКМА. Зам. 163-95

10

ABSTRACT

Thesis: S. I. ANREY DIMITRY'S FOLKLORE COLLECTING ACTIVITIES

The thesis submitted for a candidate's degree (Philology),
speciality: 10.01.09 - Folklore study,
THE TARIAS SHEVCHENKO UNIVERSITY, 2014

Presented for public defense is manuscript investigating
Anrey Dimitry's folklore records and notations and
assessing his activities during the important period in
the development of Ukrainian folklore study in the latter
half of the 19th century. It has been proved that the
collector's notations are completely free from the
scientific biasness. Their work is motivated first by the
study of various folklore genres - the recording of talented
narrators, local peculiarities and varieties (i. e., the
collector strives to present the entire folklore repertoire
of the given region), their generic character.
Anrey Dimitry's folklore activities is a sample of very
careful work on collecting Ukrainian oral literature.
In fact, the collector is one of the scientists in all-round
research of national and regional culture or folklore.

Keywords:
folklore studies, 19th century, ethnography, history,
Ukrainian, scientific, methodology, research

1831

456589

AB 31.733